

Danka Panić*

Poreski i računovodstveni aspekt finansijskog i operativnog lizinga

Rezime

Lizing poslovi, u osnovi, egzistiraju veoma dugo. Pojedini izvori tvrde da ovaj način finansiranja poslovanja postoji već 4000 godina (dakle, primarni oblici su se pojavili još oko 2000 godina p.n.e.), ali sasvim je sigurno da je lizing, kakav danas poznajemo, počeo da se razvija početkom XX vijeka. Od tog perioda pa do danas, lizing je postao toliko značajan način finansiranja, da gotovo ne postoji predmet ili usluga koji se ne mogu nabaviti putem lizinga. Tome u prilog govori i postojanje specijalizovanih kompanija za prodaju i iznajmljivanje putem lizinga, postojanje velikog broja detaljnih poreskih i računovodstvenih propisa koji uređuju ovu oblast, ali i velikog broja različitih vrsta i oblika lizinga. Najzastupljenija podjela lizing poslova je ona koja ih dijeli na operativni i finansijski lizing. Ova dva lizinga se suštinski razlikuju, što ima posljedice na njihov poreski i računovodstveni tretman. I na području Republike Srpske i Bosne i Hercegovine, lizing poslovi zauzimaju značajno mjesto u izvorima finansiranja, kako preduzeća, tako i domaćinstava. Iako možda najskuplji način finansiranja, lizing ima prednosti koje opredjeljuju korisnike da izaberu baš ovaj izvor prilikom nabavke sredstava, prije nego neki drugi.

Ključne riječi: operativni lizing, finansijski lizing, poreski i računovodstveni tretman Republika Srpska, Bosna i Hercegovina.

UVOD

Lizing predstavlja jedan od načina finansiranja preduzeća, a danas u svijetu i jedan od najznačajnijih izvora srednjoročnog i dugoročnog finansiranja. U svom jednovjekovnom postojanju, lizing posao se razvio širom svijeta i dobio nekoliko različitih oblika i vrsta.

Njegovo regulisanje na nivou međunarodne računovodstvene prakse je počelo 1982. godine, kada je donesen Međunarodni računovodstveni standard 17 – Lizing, koji je stupio na snagu 1984. godine. Potom je isti revidiran prvi put 1997, a zatim 2003. godine. Drugi put revidirani standard iz 2003. godine, stupio je na snagu 1. januara 2005. godine i još uvijek je na snazi.

U Bosni i Hercegovini su se prvi lizing poslovi pojavili 2003. godine, iako tad još uvijek nije postojao Zakon o lizingu. Lizing poslove su počele da obavljaju lizing kompanije iz Federacije BiH, koje su poslovale i na teritoriji Republike Srpske, da bi se prve lizing kompanije u Republici Srpskoj pojavile 2007. godine.

Lizing poslovi su se u poslednjih nekoliko godina snažno razvili na teritoriji Republike Srpske, što govori o tome koliko je široko prihvaćen ovaj alternativni način finansiranja nabavke, modernizacije i zamjene dobara, kako od strane pravnih, tako i od fizičkih lica.

U nastavku rada ćemo definisati pojam lizinga i izvršiti njegovu klasifikaciju. Potom ćemo se upoznati sa zakonskom i računovodstvenom regulativom koja uređuje oblast lizinga na našim prostorima. Ukazaćemo na prednosti i nedostatke ovog specifičnog izvora finansiranja.

U drugom dijelu rada ćemo sagledati računovodstveni i poreski aspekt operativnog i finansijskog lizinga. Napravićemo paralelu, kako bi se što bolje razumjela razlika između ova dva oblika lizinga. Računovodstveni i poreski tretman ćemo posmatrati i sa aspekta zakupodavca i sa aspekta zakupca.

Kako bismo što više pojasnili sve naprijed navedeno, u trećem dijelu ćemo predstaviti jedan hipotetički primjer, i na njemu konkretno pokazati način obračuna PDV-a i knjiženje operativnog i finansijskog lizinga kod svih, u ugovor o lizingu, involviranih strana.

1. POJAM, NASTANAK I RAZVOJ LIZINGA

1.1. Pojam i istorijat lizinga

Lizing predstavlja jedan od specifičnih izvora finansiranja, pored forfeitinga, franšizinga, faktoringa i drugih savremenih eksternih izvora finansiranja preduzeća. Riječ lizing je pozajmljenica iz engleskog jezika i vodi porijeklo od riječi "lease", što znači "zakup" ili "to lease", što znači uzeti pod zakup. Prema MRS 17 – Lizing, lizing je ugovor po kome zakupodavac prenosi na zakupca pravo korištenja sredstva za dogovoreno vrijeme, u zamjenu za jedno plaćanje ili seriju plaćanja. Odredbe MRS 17 su dobrim dijelom inkorporirane u Zakon o lizingu Republike Srpske¹, tako da se lizing i prema pomenutom Zakonu definiše na vrlo sličan način: "lizing je pravni

* Savez računovođa i revizora. E-mail: danka@blic.net.

¹ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 70/07.

posao u kojem davalac lizinga prenosi pravo držanja i korišćenja predmeta lizinga na primaoca lizinga na određeni rok, uz njegovu obavezu plaćanja ugovorene lizing nakande i sa pravom da predmet lizinga vrati davaocu lizinga, da ga otkupi ili da produži ugovor o lizingu.”² Dakle, suština je ista: postoje najmanje dva lica koja učestvuju u lizing poslu, sklapaju ugovor, kojim se jasno definišu njihova prava i obaveze. Pri tome, obaveza jednog lica, davaoca lizinga (zakupodavca) jeste da ustupi sredstvo pod zakup, a drugog lica (korisnika lizinga, zakupoprimca, primaoca lizinga, zakupca)³ – da za korišćenje tog sredstva plaća određenu naknadu. Po isteku ugovora sredstvo može biti vraćeno davaocu, može biti kupljeno od strane korisnika lizinga, može doći do produženja ugovora o lizingu ili pak sredstvo može biti besplatno ustupljeno zakupcu.

Ugovorom koji se sklapa između zakupodavca i zakupca, a koji predstavlja ugovor o finansiranju, uređuju se sva važna pitanja zakupa, odnosno prava i obaveze obe ugovorene strane. Taj ugovor će, između ostalog, da sadrži i sljedeće: podatke o subjektima lizinga, određenje vrste lizinga, način i visinu plaćanja zakupnine, rok trajanja lizinga, mogućnost za otkup sredstva koje je predmet lizinga ili produženje ugovora i sl.

U cijeli lizing posao mogu biti uključena tri subjekta: davalac lizinga, korisnik lizinga i isporučilac predmeta lizinga, a najmanje učestvuju davalac lizinga i korisnik lizinga. Davalac lizinga, je prema čl. 2. Zakona o lizingu RS,⁴ lice koje je dobilo dozvolu od Agencije za bankarstvo RS za obavljanje lizing poslova, a koje korisniku lizinga prenosi pravo korišćenja i držanja predmeta lizinga na ugovoreni period, za šta od primaoca lizinga prima lizing naknadu. Korisnik predmeta lizinga je pravno ili fizičko lice koje dobija pravo korišćenja ili držanja predmeta lizinga, a zauzvrat mora plaćati lizing naknadu. Drugim riječima, to je preduzeće ili fizičko lice koje lizing posao koristi kao način finansiranja nabavke potrebne pokretne i nepokretne imovine. Isporučilac predmeta lizinga može da bude pravno ili fizičko lice, koje na davaoca lizinga prenosi pravo svojine nad predmetom lizinga (dakle, vrši prodaju predmeta lizinga lizing kompaniji, npr.) radi njegovog daljeg ustupanja korisniku predmeta lizinga. Pojednostavljeno, isporučilac predmeta lizinga je, na primjer, autokuća, koja predaje automobil (koji u ovom slučaju predstavlja predmet lizinga) davaocu lizinga (lizing kompaniji), kako bi davalac lizinga taj automobil predao korisniku lizinga (nekom fizičkom licu, recimo, koje se odlučilo za nabavku automobila na ovaj način), a zauzvrat korisnik lizinga plaća određenu naknadu davaocu lizinga.

Prilikom ugovaranja lizing posla i sklapanja ugovora između zakupodavca i zakupca, ugovara se i lizing naknada. “Lizing naknada je novčani iznos koji u ratama plaća primalac lizinga za držanje i korišćenje predmeta lizinga.”⁵

Na visinu lizing naknade utiču tri važne varijable: vrijednost predmeta lizinga, kamatna stopa i period trajanja lizinga. Što je vrijednost predmeta lizinga viša, viša kamatna stopa, a period trajanja lizinga kraći, to je viša lizing naknada i obrnuto. Davalac lizinga, u stvari, kalkulise sa amortizacijom i nastoji da se 100% ili barem najveći dio vrijednosti sredstva amortizuje u toku trajanja lizing posla. Lizing naknada sadrži i kamatu, što je i logično, jer to nije besplatan izvor finansiranja. Lizing naknada se može plaćati mjesečno, polugodišnje, godišnje ili u bilo kojim drugim vremenskim intervalima, a platilac

lizing nakande ne mora biti korisnik predmeta lizinga, to može biti i neka treća osoba. U tom slučaju, osoba koja plaća naknadu, assignat, potpisuje trajnu assignaciju, kojom se obavezuje na plaćanje lizing naknade. Ako se desi da samo jednu ili nekoliko lizing nakanda plaća treće lice – assignat, onda se za svaku pojedinačnu naknadu potpisuje jednokratna assignacija. Ovo je ništa drugo do – mjera sprečavanja pranja novca.

“Postoje različiti oblici renti, a najuobičajeniji su:

- fiksna ili linearna zakupnina – koristi se kada zakupodavac želi da izbjegne rizik lošijeg poslovanja zakupca nego što se to očekuje;
- iznos zakupnine, uz primjenu odredbe koja se odnosi na zaštitu interesa obje ugovorene strane, u slučaju promjene uslova poslovanja usljed korišćenja zakupljenog sredstva, koja im omogućava da promijene iznos zakupnine, na način sličan primjeni metode klizne skale;
- visoke sume početne zakupnine, nakon čega slijede prilično niski iznosi u narednim mjesecima – ovaj oblik zakupnine se koristi ukoliko postoji mogućnost kupovine;
- niski početni iznosi zakupnine, nakon čega slijede mnogo veći iznosi zakupnine – ovo odgovara zakupcu koji postiže potpunu korist zakupljenog sredstva, npr. industrijska tvornica, na početku;
- iznosi zakupnine koji su prilagođeni u skladu sa intenzitetom i trajanjem korišćenja opreme.”⁶

Lizing poslovi, u osnovi, postoje jako dugo, mada ne u obliku u kojem ih danas poznajemo. Pojedini izvori⁷ tvrde da se prvi oblici lizing poslova susreću još oko 2000 godina p.n.e., kada su ga Vavilonci koristili za nabavku brodova i stoke. Isti izvori navode da se jedan od prvih teoretskih opisa lizinga može pronaći u rimskim pravnim spisima. Za lizing poslove se znalo i u XVIII vijeku. Naime, preteče današnjih lizing poslova su u to vrijeme služili za finansiranje nabavke zaprežnih kola, a potom i automobila i izgradnju željeznica. Tajkuni, koji su željeli prvi uložiti u izgradnju željeznica, kako bi na njima kasnije zarađivali, zahtijevali su velike iznose kredita od komercijalnih banaka, što je za banke bilo previše rizično. S tim u vezi, trebalo je pronaći nove, manje rizične načine finansiranja ovih poduhvata, što je dovelo do finansiranja nabavke i izgradnje pomenutih sredstava na način koji je veoma sličan današnjem lizingu. Lizing posao, kakav danas poznajemo, nastao je početkom XX vijeka u Sjedinjenim Američkim Državama. Prvu lizing kompaniju osnovao je Henry Shofeld u SAD-u 1952. godine. Lizing je vrlo brzo potom bio prihvaćen i u Evropi i Japanu.

Danas lizing predstavlja jedan od najzastupljenijih načina finansiranja, kako poslovanja preduzeća, tako i nabavke pokretnih i nepokretnih dobara od strane fizičkih lica. U osnovi lizinga leži filozofija “...da je vlasništvo luksuz i da je bitno racionalno korišćenje sredstava u zakupu.”⁸ Razvijanjem finansiranja putem lizinga, nastali su različiti oblici ovog posla, ali i računovodstveni i poreski propisi koji detaljno uređuju ovu oblast.

U nastavku ćemo se upoznati sa razvojem lizinga kod nas, te pravnom i računovodstvenom regulativom kojom se uređuje ova oblast u Republici Srpskoj, kao i vrstama i oblicima lizinga.

² Član 4. Zakona o lizingu Republike Srpske, “Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 70/07.

³ Ovdje navodimo sve sinonime koji se ravnopravno koriste u stručnoj literaturi i praksi, mada bi se termini “zakupodavac” i “zakupoprimac”/“zakupac” više mogli povezati sa poslovnim lizingom, koji i jeste zakup u pravom smislu te riječi, dok je finansijski lizing širi pojam od zakupa.

⁴ “Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 70/07.

⁵ Čl. 2. stav 5. Zakona o lizingu RS, “Službeni glasnik RS”, broj 70/07.

⁶ <http://www.cbbh.ba/index.php?id=683&lang=sr>

⁷ Više o ovome na www.cbbh.ba

⁸ Mikerević, prof. dr Dragan J., “Finansijski menadžment”, treće izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Ekonomski fakultet i Finrar d.o.o. Banja Luka, 2009. godine, str. 207.

1.2. Lizing poslovi u Republici Srpskoj

Prva lizing kompanija u Republici Srpskoj je osnovana 2007⁹. godine, a u ovom trenutku su registrovane dvije lizing kuće na teritoriji RS. Međutim, i prije toga su na teritoriji RS postojali lizing poslovi, koje su obavljale lizing kuće iz Federacije BiH, preko svojih podružnica. U Federaciji BiH prva lizing kuća je osnovana 2003. godine, iako tada još uvijek nije postojao Zakon o lizingu. Ovo je dovelo do toga da su se, donošenjem pomenutog Zakona, mnoge lizing kuće našle u problemima, suočeci se sa novim kriterijumima, koji su stavljeni pred njih.

Danas su u Republici Srpskoj registrovane dvije lizing kompanije, dok je u Federaciji BiH registrovano osam lizing kompanija, od kojih pet ima dozvolu od Agencije za bankarstvo RS za poslovanje na teritoriji RS.

Rad lizing kompanija i u RS i u FBiH regulišu i nadziru entitetske agencije za bankarstvo, koje vrše licenciranje lizing kuća.

Oblast lizing poslova u RS je regulisana Zakonom o lizingu¹⁰, a slučajevi koje ovaj Zakon ne uređuje (što se odnosi na operativni lizing) definisani su Zakonom o obligacionim odnosima¹¹.

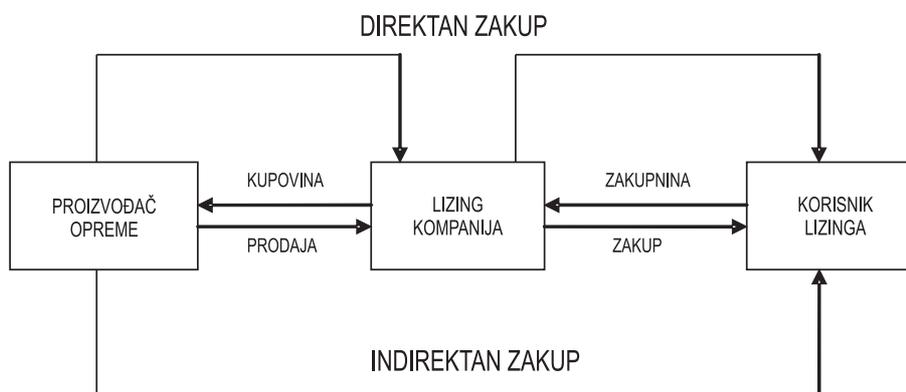
Prema Zakonu o lizingu RS, lizing poslove na teritoriji RS može obavljati:

- lizing kompanija koja je osnovana u organizacionom obliku društva kapitala;
- poslovna jedinica neke lizing kompanije iz FBiH ili Distrikta Brčko, ako ta poslovna jedinica ima sjedište u RS i ako je dobila dozvolu za rad od Agencije za bankarstvo RS ili
- lizing poslove može da obavlja i banka.¹²

Ako lizing poslove obavlja poslovna jedinica neke lizing kompanije iz FBiH ili Distrikta Brčko, onda ta jedinica mora poslovati u skladu sa svim pravilima i propisima koji važe na teritoriji RS. Minimalan iznos osnovnog kapitala lizing kompanija je 250.000 KM.¹³

Kako lizing poslovi predstavljaju promet dobrima i uslugama, to je način obračuna, priznavanja i plaćanja poreza na dodatnu vrijednost u okviru tog prometa, jasno definisan Zakonom o porezu na dodatnu vrijednost BiH¹⁴

Grafik 1: Direktni i indirektni lizing

Izvor: prof. dr Dragan J. Mikerević, "Finansijski menadžment", Ekonomski fakultet Banja Luka i "Finrar" Banja Luka, 2009. godine, str. 210.

⁹ prema podacima Agencije za bankarstvo Republike Srpske.

¹⁰ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 70/07.

¹¹ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 17/93, 3/96, 30/03 i 74/04

¹² Vidjeti član 10. Zakona o lizingu RS, "Službeni glasnik RS", broj 70/07.

¹³ Vidjeti član 14. Zakona o lizingu RS, "Službeni glasnik RS", broj 70/07.

¹⁴ "Službeni glasnik BiH", broj 09/05, 35/05. i 100/08.

¹⁵ "Službeni glasnik Republike Srpske" broj 91/06.

¹⁶ <http://www.cbbh.ba/index.php?id=691&lang=sr>

U praksi razvijenih zemalja postoji i takozvani prekogranični lizing. Karakteristika prekograničnog lizinga sastoji se u tome da su strane koje su uključene u lizing posao iz različitih zemalja, a pri tome broj zemalja koji može biti uključen u jedan lizing posao je neograničen. Prekogranični rizik ima svojih prednosti, ali i nedostataka. Neke od prednosti koje obezbjeđuje prekogranični lizing jeste proširenje tržišta za proizvode isporučioaca predmeta lizinga ili korištenje određenih poreskih olakšica prilikom izvoza i sl. Međutim, ova vrsta lizing posla krije i određene rizike, kojih kod lizing poslova koji se odvijaju u okvirima samo jedne zemlje nema: rizik duplog oporezivanja, kreditni rizik (teže je procijeniti kreditni rizik nerezidenta neke zemlje), politički rizik, valutni rizik i sl. Prekogranični lizing će se najviše primjenjivati za finansiranje nabavke dobara velike pojedinačne vrijednosti, kakva su brodovi, avioni, velike mašine i sl.

Povratni zakup je takva vrsta zakupa u kojoj dolazi do prodaje sredstva i istovremenog iznajmljivanja tog istog sredstva. Primjer prodaje i povratnog zakupa je sljedeći: recimo, neko preduzeće proda sopstveni automobil nekoj lizing kompaniji, a onda isti uzme pod lizing. Postavlja se pitanje zašto bi to neko radio? Na ovaj način kompanije poboljšavaju svoju likvidnost, jer u trenutku prodaje sredstva prodavac ima priliv novca u vrijednosti sredstva, a uzimanjem tog istog sredstva pod zakup, prodavac će imati odlive gotovine, ali u mnogo manjim iznosima i u nizu sukcesivnih vremenskih perioda. Pri tome, prodajna cijena sredstva i plaćanja po osnovu ugovora o zakupu su međusobno zavisni, jer se o njima pregovara u paketu.

Pored pomenutih, postoje još dva oblika lizing poslova: operativni i finansijski lizing. Kalsifikacija na ova dva oblika je izvršena prema kriterijumu prenošenja rizika i koristi povezanih sa predmetom lizinga sa zakupodavca na zakupca. S obzirom na to da su ova dva oblika sa računovodstvenog i poreskog stanovišta najznačajniji, o njima će biti više riječi u nastavku.

1.4. Finansijski i poslovni lizing

Danas poznajemo dvije osnovne vrste lizinga: operativni (poslovni) i finansijski lizing. Prema MRS 17, "lizing se klasifikuje kao finansijski lizing ukoliko se njim suštinski prenose svi rizici i koristi povezani sa vlasništvom."¹⁷

Sa druge strane, ako se ugovorom o lizingu, koji se sklapa između davaoca i korisnika lizinga, suštinski ne prenose svi rizici i koristi na primaoca lizinga, onda to nije finansijski, već operativni (poslovni) lizing. MRS 17 dalje pobliže objašnjava suštinske razlike između finansijskog

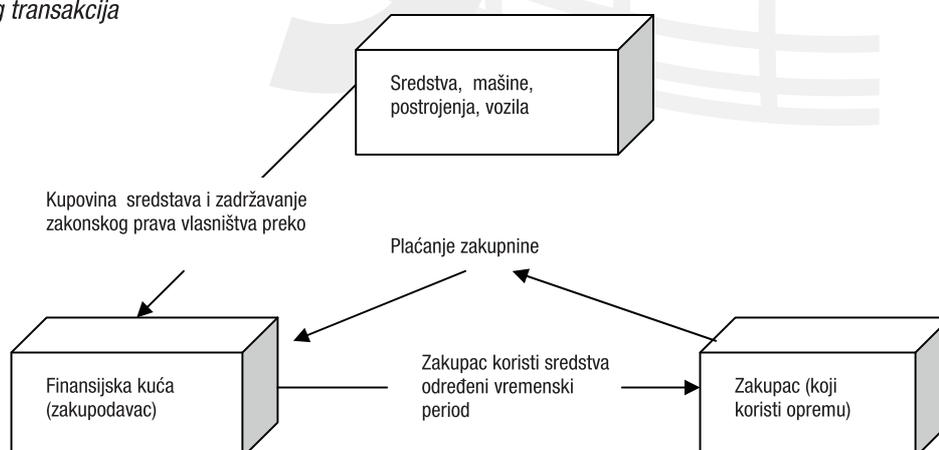
i poslovnog lizinga i navodi da definisanje da li je jedan lizing posao operativni ili finansijski ne zavisi od oblika ugovora, već od suštine transakcije. Odnosno, prema navedenom standardu, "primjeri situacija koje pojedinačno ili zajedno upućuju na klasifikovanje lizinga kao finansijskog su:

- lizingom se prenosi vlasništvo nad sredstvom na korisnika lizinga do kraja trajanja lizinga;
- korisnik lizinga ima opciju da kupi sredstvo po cijeni za koju se očekuje da će biti znatno niža od fer vrijednosti na datum kada se opcija može iskoristiti, i kada je na početku lizinga izvjesno da će se opcija iskoristiti;
- trajanje lizinga se odnosi na veći dio ekonomskog vijeka sredstva, čak i ako se vlasništvo ne prenosi;
- na početku lizinga sadašnja vrijednost minimalnih plaćanja za lizing veća je ili jednaka ukupnoj fer vrijednosti sredstva koje je predmet lizinga, i
- sredstva koja su predmet lizinga su specifične prirode, tako da ih bez značajnih modifikacija može koristiti samo korisnik lizinga.¹⁸

Na osnovu navedenih situacija može se dobiti prilično jasna slika o tome koji lizing je finansijski, ali se čini zanimljivim objasniti situaciju pod b). Naime, u praksi je čest slučaj da je period trajanja ugovora o finansijskom lizingu kraći od korisnog vijeka sredstva. Kako se naknada određuje spram perioda trajanja ugovora, to znači da će sredstvo biti u najvećem dijelu ili čak u potpunosti otplaćeno u kraćem vremenskom periodu, nego što iznosi njegov korisni vijek trajanja. Recimo, ugovor je sklopljen na pet godina, a korisni vijek trajanja sredstva je 10 godina. U trenutku isteka ugovora, sredstvo je svega 50% iskorišteno, odnosno, njegova fer vrijednost je preostalih neiskorištenih 50% vrijednosti sredstva.¹⁹ Ako pretpostavimo da je tokom trajanja ugovora (dakle, tokom pet godina) kroz lizing nakande otplaćeno 90% vrijednosti sredstva i da se u trenutku otkupa plaća preostalih 10%, to znači da je cijena po kojoj se otkupljuje sredstvo znatno ispod njegove fer vrijednosti.

Kao što je ranije u radu navedeno, u lizing poslu mogu učestvovati tri (davalac lizinga, korisnik lizinga i isporučilac predmeta lizinga), ali najmanje učestvuju dva lica (davalac lizinga i korisnik predmeta lizinga). U ovom drugom slučaju, davalac lizinga i isporučilac predmeta lizinga su jedno te isto lice, a tada je, prema Zakonu o lizingu u Republici Srpskoj²⁰, riječ isključivo o operativnom lizingu, što znači da su kod finansijskog lizinga obavezno razdvojene uloge isporučioaca predmeta lizinga i davaoca lizinga.

Primjer lizing transakcije je prikazan sljedećim grafikom:

Izvor: prof. dr Dragan J. Mikerević, "Finansijski menadžment", Ekonomski fakultet Banja Luka i "Finrar" Banja Luka, 2009. godine, str. 208.

¹⁷ MRS 17 – Lizing, tačka 8.

¹⁸ MRS 17 – Lizing, paragraf 10.

¹⁹ Ovdje smo, radi lakšeg razumijevanja, pojednostavili primjer, kao i određivanje fer vrijednosti. Više o fer vrijednosti vidjeti u: prof. dr Kata Škarić – Jovanović, "Izmene u definiciji fer vrednosti i hijerarhijski nivoi fer vrednosti prema MSFI 13 – Merenje fer vrednosti", časopis "Finrar", 08/11, Banja Luka, 2011.

²⁰ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 70/07.

Pored svega navedenog, treba uzeti u obzir još neke suštinske razlike (koje, na kraju krajeva, iz svega što je navedeno i proizlaze) između operativnog i finansijskog lizinga. Operativni lizing je obično kratkoročni posao. Svi rizici vezani za držanje i korišćenje sredstava datih pod operativni lizing, ostaju na davaocu lizinga. Nakon isteka ugovora, sredstvo koje je bilo predmet ugovora o zakupu vraća se davaocu lizinga i on je odgovoran da pronađe alternativu za njegovo dalje korišćenje. U praksi se operativni zakup najčešće koristi za nabavku opreme koja vrlo brzo zastarjeva ili opreme za kratkoročne projekte, ili pak za iznajmljivanje prostora na određeni rok. Na primjer, za operativni lizing će se odlučiti univerziteti u slučaju nabavke fotokopir aparata ili kompjuterske opreme, i to iz više razloga. Prvi od njih je taj što navedena oprema vrlo brzo tehnološki zastarjeva, a drugi razlog je što, u slučaju kvara, obavezu popravke, ali i održavanja, snosi davalac zakupa, te univerzitet neće biti u obavezi da zapošljava ili angažuje dodatnu radnu snagu koja bi se starala o tome. Sa druge strane, finansijski lizing će se koristiti za finansiranje nabavke onih sredstava koja korisnik lizinga ima namjeru kupiti nakon isteka ugovora o lizingu i kada se finansiranje putem lizinga pokaže jeftinijim u odnosu na finansiranje nabavke tih istih sredstava putem kredita.

Upravo zbog tih i takvih suštinskih razlika, poreski i računovodstveni tretman ova dva vida lizing posla biće različiti.

1.5. Prednosti i nedostaci lizinga

Lizing posao ima mnogih prednosti, ali i nedostataka. Neke od prednosti nabavke sredstava putem lizinga su:

- **“rješavanje problema sa gotovinom** - finansijski zakup je obično dobar izbor za preduzeća koja nemaju dovoljno novca za kupovinu sredstva ili ga žele iskoristiti u druge poslovne ili ulagačke svrhe,
- **izbjegavanje rizika svojstvenih vlasništvu** - u slučajevima tehnološke zastarjelosti sredstva, njegovog fizičkog propadanja ili promjene ekonomskih uslova uopšte, zakupac, uz odgovarajuće kaznene penale, obično može prekinuti zakup i izbjeći pretpostavljeni rizik od štetnih posljedica povezanih sa navedenim slučajevima – fleksibilnost je posebno važna u oblastima gdje je buduća korist od pojedinačnog sredstva veoma neizvjesna zbog stalnih inovacija i tehnoloških promjena (kompjuterska tehnologija, telekomunikacije i sl.),
- **manja plaćanja poreza na dobit** - zakupac ponekad može doći u povoljniju situaciju u vezi sa plaćanjem poreza na dobit na osnovu činjenice da računa i amortizaciju na zakupljeno sredstvo, a istovremeno ima i izdatke po osnovu kamata po finansijskom zakupu,
- **povećanje prodaje** - ako potencijalni korisnici nisu u mogućnosti ili nisu voljni da kupuju sredstva, imaoci tih sredstava im mogu ponuditi opciju finansijskog zakupa,
- **trajnija poslovna veza sa zakupcem** - u slučaju zakupa, za razliku od klasične prodaje sredstva, dvije strane ostvaruju poslovni kontakt tokom određenog vremenskog perioda – rezultat toga može biti njihova dugoročna poslovna saradnja,
- **zadržavanje ostatka vrijednosti sredstva** - ako se ugovorom o zakupu ne nudi opcija prenosa vlasništva nad sredstvom na

zakupca po isteku perioda zakupa – zakupodavac u takvom slučaju obično ima koristi od preostale (rezidualne) vrijednosti sredstva.”²¹

Lizing poslovi kriju i određene nedostatke, kako za davaoca lizinga, tako i za korisnika lizinga:

- **“plaćanje kamate po finansijskom zakupu** - nabavka sredstva sistemom finansijskog zakupa, kao i nabavka na kredit, povezana je sa plaćanjem kamate – iako je kamata, sa aspekta obračuna poreza na dobit, navedena kao prednost, dugoročno gledano, ona označava veći finansijski napor za zakupca,
- **nesigurnost blagovremene nabavke sredstva** - koja postoji ako zakupac nema čvrstu garanciju da će sredstvo koje želi nabaviti kroz finansijski zakup biti raspoloživo u trenutku kad mu je potrebno,
- **povećanje ukupnih izdataka** - u slučajevima finansijskog zakupa opreme, kratkoročni zakup može biti način da se zakupac zaštiti od njenog zastarijevanja, ali su ukupna plaćanja koja se od njega zahtijevaju u tom slučaju veća nego kod zakupa na duži vremenski period – zakupac, ili većim plaćanjima smanjuje potencijalni rizik od zastarijevanja sredstva ili, nastojeći da smanji ukupne izdatke, prihvata veći rizik povezan sa mogućom upotrebom zakupljenog sredstva.
- **ograničene kamatne stope** - u slučaju da su kamatne stope koje je kod finansijskog zakupa moguće uključiti u ugovor ograničene, a istovremeno nepovoljne po zakupodavca,
- **rizik svojstven primjeni fiksnih kamatnih stopa** - vezan za dugoročni zakup – fiksna kamatna stopa povećava rizik kod zakupodavca zbog mogućeg gubitka koji zakupodavac ima ako dođe do povećanja kamatnih stopa na finansijskom tržištu,
- **veća plaćanja poreza na dobit** - izdavanje sredstva pod finansijski zakup smanjuje rashode po osnovu amortizacije, a povećava prihode po osnovu kamata od zakupa, tj. dvostruko utiče na povećanje dobiti kod zakupodavca – naravno, i da se sredstvo ne izdaje pod zakup, ono bi na neki drugi način doprinosilo stvaranju ekonomskih koristi (prihoda), pa je “nedostatke” poput navedenog potrebno prihvatiti potpuno uslovno.”²²

2. RAČUNOVODSTVENI I PORESKI TRETMAN FINANSIJSKOG I OPERATIVNOG LIZINGA

2.1. Računovodstveni tretman finansijskog i operativnog lizinga

Zbog suštinskih razlika koje postoje između finansijskog i operativnog lizinga, ova dva tipa zakupa će se različito tretirati, kako u finansijskoj evidenciji kod davaoca lizinga, tako i kod primaoca (korisnika) lizinga.

Prema MRS 17 – Lizing, inicijalno priznavanje finansijskog lizinga kod primaoca lizinga podrazumijeva evidentiranje sredstva uzetog pod finansijski zakup kao sredstva i obaveze u bilansima stanja i to po vrijednosti koja je jednaka ili fer vrijednosti²³ sredstva koje je predmet lizinga, ili sadašnjoj vrijednosti minimalnih plaćanja za

²¹ Grupa autora, “Komentar Zakona o porezu na dodatu vrijednost u BiH”, drugo izmjenjeno i dopunjeno izdanje, Savez računovođa i revizora RS i Finrar d.o.o. Banja Luka, januar 2006. godine, str. 21-23.

²² Grupa autora, “Komentar Zakona o porezu na dodatu vrijednost u BiH”, drugo izmjenjeno i dopunjeno izdanje, Savez računovođa i revizora RS i Finrar d.o.o. Banja Luka, januar 2006. godine, str. 21-23.

²³ Više o fer vrijednosti: prof. dr Škarić-Jovanović, “Izmene u definiciji fer vrednosti i hijerarhijski nivoi fer vrednosti prema MSFI 13 – Merenje fer vrednosti”, časopis “Finrar”, 08/11, Banja Luka, 2011.

lizing, u zavisnosti od toga koja od njih je niža. Minimalna plaćanja za lizing obuhvataju plaćanja koja se zahtijevaju ili se mogu zahtijevati od korisnika lizinga, tokom trajanja ugovora o lizingu. Za utvrđivanje sadašnje vrijednosti koristi se diskontna stopa koja je jednaka kamatnoj stopi sadržanoj u lizingu, ako se ona može utvrditi. Ako se ne može utvrditi, onda se kao diskontna stopa koristi inkrementalna kamatna stopa, a to je ona kamatna stopa koju bi korisnik lizinga morao da plati na sličan lizing ili, ako se ona ne može utvrditi (jer, recimo, sličan lizing ne postoji), onda se kao inkrementalna kamatna stopa koristi kamatna stopa koja bi se platila u slučaju pozajmljivanja sredstava na sličan rok i sa sličnim garancijama za kupovinu sredstva koje je predmet lizinga. "Svi inicijalni direktni troškovi korisnika lizinga dodaju se iznosu koji je priznat kao sredstvo."²⁴

Ovdje je jako važno ponoviti, a to tretira i MRS 17, da, iako sa pravnog aspekta korisnik lizinga nije vlasnik sredstva koje je predmet lizinga, tokom perioda trajanja ugovora, on suštinski postaje vlasnik jer se na njega prenose svi troškovi i koristi koji su sa tim sredstvom povezani. Iz tog, ekonomskog, ali ne i pravnog razloga, sredstvo koje je predmet finansijskog lizinga se mora priznati u bilansu stanja korisnika lizinga na strani aktive kao sredstvo, a na strani pasive kao dugoročna obaveza po osnovu finansijskog lizinga. Ukoliko se ovakva sredstva ne bi iskazivala u bilansu stanja korisnika lizinga na pomenuti način, to bi dovelo do iskrivljivanja finansijskih pokazatelja. Naime, ako određeno preduzeće koje je nabavilo opremu pod finansijski zakup u bilansu ne prizna dugoročnu obavezu po osnovu finansijskog lizinga, koja suštinski postoji, automatski će prikazati bolji dugovi/kapital racio, nego što on stvarno jeste. Time bi isto preduzeće, na ovaj način, uvećalo sebi šanse za pozajmljivanje dodatnih sredstava, a faktički ne bi bilo u stanju da podnese nova zaduživanja.

Kada su u pitanju naredna priznavanja sredstva uzetog pod finansijski lizing u knjigama zakupca (korisnika lizinga), onda prema MRS 17 – Lizing "minimalna plaćanja lizinga treba podijeliti između finansijskog rashoda i smanjenja neizmirene obaveze. Finansijski rashod treba alocirati na sve periode u toku trajanja lizinga, tako da se ostvaruje konstantna periodična kamatna stopa na preostali saldo obaveza."²⁵ Drugim riječima, naknada koju primalac lizinga plaća davaocu lizinga sadrži kamatu koja predstavlja finansijski rashod za korisnika lizinga, i glavnice koja služi za izmirenje glavnice duga. Odnos kamate i glavnice se vremenom mijenja u korist glavnice, što je identično amortizaciji zajma, čime se obezbjeđuje da kamatna stopa ostane nepromijenjena, a kamata se obračunava na preostali dio glavnice duga. Za obračun i priznavanje amortizacije primjenjuju se MRS 16 – Nekretnine, postrojenja i oprema odnosno MRS 38 – Nematerijalna sredstva, u zavisnosti od toga šta je predmet ugovora o finansijskom lizingu. Pri tome, prema odredbama MRS 17, sredstvo koje je predmet finansijskog lizinga korisnik treba da amortizuje u periodu procijenjenog korisnog vijeka sredstva, osim ako se desi situacija da nije sasvim izvjesno da će predmet lizinga po okončanju ugovora zaista preći u vlasništvo zakupca, onda se u tom slučaju predmet amortizuje ili u periodu trajanja ugovora ili u periodu upotrebnog vijeka sredstva, u zavisnosti od toga koji od njih je kraći.

Kada je operativni zakup u pitanju, nema priznavanja sredstva uzetog pod zakup u bilansima korisnika kao sredstva i dugoročne obaveze, već naprotiv, priznavaće se samo periodične isplate po osnovu nakande kao rashodi, i to ravnomjerno tokom trajanja lizinga, osim ako neka druga osnova nije za to primjerenija. Drugim riječima, u jednakim vremenskim intervalima (obično mjesečno, ali mogući su i duži vremenski intervali) zakupodavac ispostavlja račun na ime naknade za opremu koja je data u operativni lizing. Zakupoprimac vrši plaćanje svoje obaveze, i isplaćenu nakandu tretira kao rashod, dok se sredstvo i dugoročna obaveza u bilansima zakupca nigdje ne pojavljuju. Ovo stoga što se svi rizici i koristi povezani sa sredstvom koje je predmet operativnog lizinga ne prenose na zakupca, već ostaju na

zakupoprimcu, te uvažavajući ovaj ekonomski kriterijum, ne postoji osnov za priznavanje sredstva i obaveze u bilansima zakupca. Ovo, svakako, ostavlja prostora za "friziranje" bilansa stanja, jer zakup faktički postoji, i postoji obaveza izmirenja nakande po osnovu zakupa sve dok traje ugovor o operativnom zakupu ili dok se on jednostrano ne raskine, ali zbog ekonomskog kriterijuma ne postoji obaveza evidentiranja ni sredstva ni dugoročne obaveze u bilansu zakupca, te se time iskazuje bolji racio dugovi/kapital nego što on zaista jeste. SSAP 21 zahtijeva kapitalizaciju finansijskog lizinga u knjigama zakupca, pri čemu se kao finansijski lizni tretira svaki zakup kod koga sadašnja vrijednost minimalnih novčanih plaćanja iznosi najmanje 90% od fer vrijednosti sredstva²⁶. Ovo nije najbolje rješenje, jer se ugovor o zakupu može kreirati tako da 89% fer vrijednosti sredstva plaća zakupac, čime je taj zakup automatski klasifikovan kao operativni, te pri tome ne postoji obaveza kapitalizacije u knjigama zakupca.

Kada je u pitanju računovodstveni tretman lizinga kod zakupodavca, situacija je obrnuta. Naime, finansijski lizing će se u bilansu zakupodavca tretirati kao dugoročno potraživanje. Sa druge strane, kod operativnog lizinga, sredstvo koje je predmet ugovora o zakupu biće evidentirano u aktivi bilansa stanja zakupodavca. Samim tim, zakupodavac će, saglasno MRS 16 – Nekretnine, postrojenja i oprema, odnosno MRS 38 – Nematerijalna sredstva, vršiti amortizaciju sredstva koje je predmet ugovora o zakupu.

2.2. Poreski tretman finansijskog i operativnog lizinga

Kada je poreski tretman lizinga u pitanju, onda se on mora sagledati ne samo sa aspekta operativnog i finansijskog lizinga, već i sa aspekta Zakona o porezu na dodatu vrijednost, ali i sa aspekta Zakona o porezu na dobit.

Porez na dodatu vrijednost se, u skladu sa odredbama Zakona o PDV – u plaća na "promet dobara i usluga, koje poreski obveznik, u okviru obavljanja svojih djelatnosti, izvrši na teritoriji Bosne i Hercegovine uz naknadu, kao i na uvoz dobara u Bosnu i Hercegovinu".²⁷ Prema odredbama istog zakona, prometom dobrima se smatra, između ostalog, i "isporuka dobara na osnovu ugovora o iznajmljivanju na određeni period na osnovu kupoprodajnog ugovora sa odgođenim plaćanjem kojim je predviđeno da se pravo vlasništva prenosi najkasnije otplatom posljednje rate".²⁸ Iz ovoga je vidljivo da finansijski lizing podliježe plaćanju poreza na dodatu vrijednost i da se sa aspekta Zakona o porezu na dodatu vrijednost tretira kao promet dobrima. Sa druge strane, operativni lizing se tretira kao promet uslugama, jer faktički o tome i jeste riječ kada je operativni lizing u pitanju, upravo zato što ne dolazi do prenosa niti ekonomskog niti pravnog vlasništva nad dobrom koje je predmet ugovora o zakupu sa zakupodavca na zakupca, već samo do iznajmljivanja istog, te je stoga riječ samo o prometu usluge izdavanja sredstava pod zakup. To je i vidljivo iz stava 1, člana 8. Zakona o PDV-u koji glasi: "Prometom usluga, u smislu ovog zakona, smatraju se svi poslovi i radnje izvršene u okviru obavljanja privredne djelatnosti, a koji ne čini promet dobara iz čl. 4–7. ovog zakona." S obzirom na to da se, prema članu 4. Zakona o PDV-u²⁹, isporuka dobara prema ugovoru o iznajmljivanju kojim se predviđa prenos prava vlasništva najkasnije sa otplatom posljednje rate, tretira kao promet dobrima, to znači da ukoliko prenos prava vlasništva nije predviđen (što je faktički operativni lizing), onda se takav promet tretira kao promet uslugama.

Prethodno rečeno dovodi do jako važne razlike između operativnog i finansijskog lizinga, kada je obračun i iskazivanje PDV-a u pitanju. Kod finansijskog lizinga, PDV se u potpunosti obračunava i iskazuje na početku, odnosno u trenutku nastanka finansijskog lizinga. Ovdje treba napomenuti da u praksi postoje različiti načini iskazivanja PDV-a, ali se u praksi Republike Srpske koristi isključivo ovaj. Osnovica za obračun PDV-a je osnovica i ukupna kamata koju obračuna davalac lizinga.

²⁴ MRS 17 – Lizing, tačka 20.

²⁵ MRS 17 – Lizing, tačka 25.

²⁶ SSAP 21 – Računovodstveno obuhvatanje lizinga, tačka 15.

²⁷ Čl. 3. Zakona o porezu na dodatu vrijednost BiH, "Službeni glasnik BiH", broj 09/05, 35/05. i 100/08.

²⁸ Čl. 4, stav 3, tačka 3. Zakona o PDV-u, "Službeni glasnik BiH", broj 09/05, 35/05. i 100/08.

²⁹ "Službeni glasnik BiH", broj 09/05, 35/05. i 100/08.

Kod operativnog lizinga situacija je drugačija, jer se PDV iskazuje u svakoj pojedinačnoj (obično mjesečnoj) fakturi, koju davalac poslovnog zakupa isporučuje primaocu (korisniku) istog. Osnovica za obračun PDV-a je ugovoreni iznos nakande po osnovu poslovnog zakupa.

Kada je odbitak ulaznog PDV-a u kod lizing poslova u pitanju, treba uzeti u obzir sljedeće: zakupac nema uvijek pravo na odbitak PDV-a po osnovu nabavke sredstva na lizing. Pravo odbitka će imati samo u onim slučajevima koji su propisani Zakonom o porezu na dodatu vrijednost. Na primjer, pravo na odbitak ulaznog PDV-a prilikom nabavke motornih vozila će imati samo preduzeća koja su registrovana za obavljanje djelatnosti prevoza putnika i robe (autoprevoznici, rent-a-car, taksi i sl.), jer im je to osnovno sredstvo rada, dok preduzeća koja se bave bilo kojom drugom djelatnošću, a vrše nabavku motornih vozila – nemaju pravo na odbitak ulaznog PDV-a, nevažno da li se ta sredstva nabavljaju kupovinom ili putem lizinga.

Kada je porez na dobit u pitanju, i tu operativni i finansijski lizing imaju različit tretman. Prema odredbama Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dobit, "Trošak zakupa (zakupnina) je svaki iznos plaćen za korišćenje imovine koja ne pripada poreskom obvezniku. Zakupnina se može odbiti kao trošak samo ukoliko se zakupljena imovina koristi u poslovne svrhe. Ukoliko na osnovu bilo kog dijela uplata zakupnine poreski obveznik u budućnosti stekne potpuno vlasništvo na imovini ili na dijelu imovine, dio uplata zakupnine koje su predviđene za obezbjeđenje takvog vlasništva, smatraju se kapitalnim troškovima, a ne zakupninom koja se odbija. Trošak zakupnine priznaje se do visine tržišne cijene, odnosno do visine zakupnine iste ili slične imovine."³⁰ Drugim riječima, ako se sredstvo iznajmljuje i koristi u poslovne svrhe, zakupnina za zakupca predstavlja trošak za koji zakupac ima pravo odbitka prilikom utvrđivanja oporezive osnovice. Na ovaj način se ustvari tretira trošak zakupnine po osnovu operativnog zakupa, jer se isključuje svaki zakup u okviru kojeg bi moglo doći do sticanja vlasništva nad zakupljenim sredstvom od strane zakupca. Član 13. pomenutog pravilnika³¹ se dalje bavi tretmanom zakupa i navodi da, ukoliko se ugovor smatra kupoprodajnim, a ne ugovorom o zakupu, onda se izdaci po osnovu zakupnine ne mogu smatrati troškom zakupa koji se odbija od oporezive osnovice. Drugim riječima, ako se radi o ugovoru o finansijskom zakupu, onda se kod zakupca zakupnina koju plaća ne smatra troškom koji ima pravo odbitka od oporezive osnovice. Ovo iz razloga što se te zakupnine smatraju kapitalizacijom zakupljenog sredstva, pri čemu amortizaciju tog sredstva vrši zakupac u svojoj računovodstvenoj evidenciji, što je u skladu i sa već pomenutim odredbama MRS 17 – Lizing. Dalje se članom 26. Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dobit³² definiše da amortizaciju, koja se može priznati u poreske svrhe, sredstava koja se daju pod zakup vrši zakupodavac ako će zadržati vlasništvo nad tim

sredstvima nakon što ih je iznajmljivao drugom licu. Dakle, i odavde se eksplicitno vidi da u slučaju operativnog zakupa sredstvo ostaje u bilansima zakupodavca, koji vrši amortizaciju tog sredstva i troškove amortizacije priznaje u poslovne svrhe. Istovremeno, svaki prihod od zakupnine koji ostvari zakupodavac u slučaju operativnog zakupa predstavlja oporeziv prihod. U slučaju finansijskog zakupa, rashodi kamata, koji predstavljaju dio naknade za lizing koju plaća zakupac, predstavljaju rashode koji se priznaju u poreske svrhe, izuzev zatezних kamata.³³

U nastavku ćemo na praktičnom primjeru pokazati poreski i računovodstveni tretman finansijskog i operativnog lizinga.

3. PRAKTIČAN PRIMJER RAČUNOVODSTVENOG I PORESKOG TRETMANA OPERATIVNOG I FINANSIJSKOG LIZINGA

3.1. Primjer finansijskog lizinga

Pretpostavimo da je jedna fotokopirnica odlučila da putem finansijskog lizinga nabavi mašinu za štampanje i fotokopiranje, čija je cijena 5.000,00 KM. Sklopljen je ugovor se jednom lizing kompanijom, kojim su određeni sljedeći važni elementi zakupa: period trajanja zakupa je sedam godina, lizing naknada se plaća na kraju svake godine, stopa lizinga je 9%, a stopa PDV-a 17%. Fotokopirnica ima pravo odbitka ulaznog PDV-a, koji se u potpunosti odbija u trenutku sklapanja ugovora o finansijskom lizingu, kao i troškova amortizacije prilikom utvrđivanja oporezive osnovice kod poreza na dobit, ali po godišnjoj amortizacionoj stopi od 14,3%, kako je propisano Pravilnikom o primjeni Zakona o porezu na dobit³⁴. Obračun amortizacije se vrši primjenom linearne metode. Po isteku zakupa, na zakupca se bez bilo kakvih dodatnih uplata prenosi vlasništvo nad predmetom lizinga.

Iznos godišnje lizing naknade, u ovom slučaju, računa se po sljedećem obrascu:

$$a = 5.000,00 \times V_9^7$$

$$a = 5.000,00 \times 0,198\ 690\ 517$$

$$a = 993,45\ \text{KM.}$$

Plan otplate dat je u narednoj tabeli:

Tabela 1: Plan otplate naknada po finansijskom lizingu

Godina	Dug i ostatak duga	Kamata	Otplata	Anuitet
1	2	3	4	5
	5.000,00	-	-	-
I	4.456,55	450,00	543,45	993,45
II	3.864,20	401,10	592,35	993,45
III	3.218,53	347,78	645,67	993,45
IV	2.514,74	289,67	703,78	993,45
V	1.747,62	226,33	767,12	993,45
VI	911,45	157,28	836,17	993,45
VII		82,00	911,45	993,45
	-	1.954,15	5.000,00	6.954,15

³⁰ Stav 1. i 2. čl. 13. Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dobit, "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 129/06.

³¹ Pravilnik o primjeni Zakona o porezu na dobit, "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 129/06

³² "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 129/06

³³ Vidjeti član 8, tačka 3, stav a) Zakona o porezu na dobit, "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 91/06.

³⁴ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 129/06.

Osnovicu za obračun PDV-a čine zajedno glavica i kamata, te će PDV iznositi: $PDV = 1.182,21$, a ukupan iznos koji će zakupac u toku sedam godina platiti je: $6.954,15 + 1.182,21 = 8.136,36$ KM

$PDV = 6.954,15 \times 0,17$

Knjiženja u dnevniku zakupodavca u prvoj godini bi bila sljedeća:

Dnevnik knjiženja finansijskog knjigovodstva³⁵

Red. br.	Broj računa		Opis poslovne promjene	Iznos	
	D	P		D	P
1.	1629	3029	Dugoročna potraživanja po osnovu finansijs. lizinga Prelazni račun opreme date pod finansijski lizing PDV po izdatim fakturama - za dati fin. lizing	6.182,21	5.000,00
		4760			1.182,21
2.	1810	1629	Tekuća dospjeća dugoročnih plasmana – dio koji dospjeva do godinu dana Dugoročna potraživanja po osnovu finansijskog lizinga - za dio lizinga koji dospjeva do godinu dana	1.725,66	1.725,66 ³⁶
		0000			1810
3.	0000	7030			450,00

Knjiženje u narednoj godini bi bilo:

Dnevnik knjiženja finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis poslovne promjene	Iznos	
	D	P		D	P
1.	1810	1629	Tekuća dospjeća dugoročnih plasmana – dio koji dospjeva do godinu dana Dugoročna potraživanja po osnovu finansijskog lizinga - za dio lizinga koji dospjeva do godinu dana	592,35	592,35
		0000			1810
2.	0000	7030			401,10

Kod zakupca bi u prvoj godini bila sljedeća knjiženja:

Dnevnik knjiženja finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis poslovne promjene	Iznos	
	D	P		D	P
1.	0221 2701	4151	Oprema PDV u primljenim fakturama za nabavku stalnih sredstava Obaveze po osnovu fin. zakupa opreme - za obračun pribavljene opreme finansijskim lizingom	5.000,00	6.182,21
				1.182,21	
2.	4151	4251	Obaveze po osnovu fin. zakupa opreme Dio obaveza po osnovu fin. zakupa opreme - za dio lizinga koji dospjeva do godinu dana	1.725,66	1.725,66
3.	4251 5613	2410	Dio obaveza po osnovu fin. zakupa opreme Rashodi kamata po drugim fin. plasmanima Poslovni račun - za plaćeni prvi anuitet i ukupan PDV	1.725,66	2.175,66
				450,00	
4.	5400	0228	Troškovi amort. koji se uključuju u poresku osnovicu IV postrojenja i opreme po osnovu amortizacije - za obračunatu amortizaciju	714,28	714,28

Kao što možemo vidjeti iz stava 4, zakupac vrši amortizaciju opreme koju je uzeo pod finansijski zakup, a koju je prethodno priznao kao sredstvo, odnosno kao dugoročnu obavezu. Kako je za ovaj tip opreme, koja je predmet ugovora u finansijskom zakupu u našem

³⁵ Lizing kompanije u Republici Srpskoj primjenjuju kontni okvir za banke i druge finansijske institucije.

³⁶ 1.725,66 KM obuhvata kompletan PDV koji se naplaćuje u prvoj godini u iznosu od 1.182,21 KM i otplatu u prvoj godini u iznosu od 543,45 KM.

primjeru računovodstvenim politikama određeno da vijek amortizacije iznosi sedam godina, te da se primjenjuje metod linearne

amortizacije, to znači da će iznos amortizacije u svakoj godini biti isti i iznosiće (5000/7) 714,30 KM.

Knjiženje u narednoj godini bi izgledalo ovako:

Dnevnik knjiženja finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis poslovne promjene	Iznos	
	D	P		D	P
1.	4151	4251	Obaveze po osnovu fin. zakupa opreme Dio obaveza po osnovu fin. zakupa opreme - za dio lizinga koji dospijeva do godinu dana	592,35	592,35
	4251		Dio obaveze po osnovu fin. zakupa opreme	592,35	
2.	5613	2410	Rashodi kamata po drugim fin. plasmanima Poslovni račun - za plaćeni drugi anuitet	401,10	993,45
	5400		Troškovi amort. koji se uključuju u poresku osnovicu IV postrojenja i opreme po osnovu amortizacije	714,28	
3.		0228	- za obračunatu amortizaciju		714,28

3.2. Primjer operativnog lizinga

Pretpostavimo da jedno preduzeće, koje se nalazi u sistemu PDV-a, posjeduje poslovni prostor u poslovne svrhe, koji iznajmljuje drugom preduzeću, koje je, takođe, u sistemu PDV-a. Zakupodavac i zakupac su sklopili ugovor o operativnom lizingu, kojim je Knjiženje kod zakupodavca bi bilo sljedeće:

definisano da je period trajanja operativnog lizinga dvije godine, mjesečna zakupnina iznosi 1.170,00 KM.

Nabavna vrijednost objekta koji je predmet ugovora iznosi 100.000,00 KM, a prema Pravilniku o primjeni Zakona o porezu na dobit³⁷, godišnja stopa amortizacije iznosi 1,5%.

Dnevnik knjiženja finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis poslovne promjene	Iznos	
	D	P		D	P
1.	2010	6511 4700	Potraživanja od kupaca u zemlji Prihodi od zakupnina objekata PDV po izdatim fakturama kupcima registrovanim za PDV - po izdatoj fakturi za mjesečnu zakupninu	1.170,00	1.000,00 170,00
	2410		Poslovni računi	1.170,00	
2.		2010	Potraživanja od kupaca u zemlji - za naplatu potraživanja po osnovu zakupnine		1.170,00
	5400	0218	Troškovi amortizacije IV građevinskih objekata po osnovu amortizacije - za obračun godišnje amortizacije ³⁸	1.500,00	1.500,00

Knjiženje kod zakupodavca bi bilo sljedeće:

Dnevnik knjiženja finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis poslovne promjene	Iznos	
	D	P		D	P
1.	5330	4320	Zakupnina poslovnog prostora pravnih lica i preduzetnika PDV u primljenim fakturama za nabavku usluga	1.000,00	1.170,00
	2700		Dobavljači u zemlji - za primljenu fakturu po osnovu mjesečne zakupnine	170,00	
2.		2410	Dobavljači u zemlji Poslovni računi - za plaćanje fakture	1.170,00	1.170,00

ZAKLJUČAK

Lizing predstavlja jedan od najzastupljenijih načina finansiranja nabavke, zamjene i modernizacije pokretne i nepokretne imovine, kako od strane pravnih, tako i od strane fizičkih lica. U toku svog jednovijekovnog postojanja, lizing posao je poprimio nekoliko različitih oblika i vrsta (direktni i indirektni lizing, prekogranični lizing, transakcija prodaje i povratnog zakupa, operativni i finansijski

lizing i sl.). Na teritoriji BiH lizing posao se počeo obavljati čak i prije nego je ta oblast postala uređena zakonom, još 2003. godine. Prva lizing kompanija registrovana na teritoriji Republike Srpske, počela je sa radom 2007. godine.

Iako je lizing posao na našim prostorima nastao prije svega nekoliko godina, vrlo brzo se afirmisao i razvio. Za rad lizing kompanija u RS nadležna je Agencija za bankarstvo RS, a zakoni koji su relevantni za lizing poslovanje su: Zakon o lizingu RS³⁹, Zakon o obligacionim

³⁷ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 129/06.

³⁸ Posljednja poslovna promjena se knjiži na kraju poslovne godine.

³⁹ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 70/07.

odnosima⁴⁰, Zakon o porezu na dodatu vrijednost⁴¹, Zakon o porezu na dobit⁴², MRS 17 – Lizing, kao i mnoga druga zakonska i podzakonska akta. Svi navedeni propisi jasno odvajaju pojam operativnog od finansijskog lizinga i potpuno ih različito tretiraju. Naime, iako je kod obje vrste lizinga vlasnik sredstva sa pravnog aspekta davalac lizinga, prema ekonomskom kriterijumu, vlasnik sredstva u slučaju finansijskog lizinga je primalac lizinga, a u slučaju operativnog lizinga – davalac lizinga. Ekonomski kriterijum se ogleda u suštinskom prenošenju svih rizika i koristi koji su sa sredstvom povezani sa davaoca na korisnika lizinga. Drugim riječima, kod finansijskog lizinga dolazi do prenošenja svih rizika i koristi sa davaoca na korisnika lizinga, pa stoga dolazi i suštinski, mada ne i pravno, do prenosa vlasništva, dok to kod operativnog lizinga nije slučaj. Finansijski lizing predstavlja promet dobrima, pri čemu se sredstvo koje je predmet ugovora o finansijskom lizingu priznaje kao sredstvo i dugoročna obaveza u bilansnoj evidenciji zakupca, koji vrši amortizaciju tog sredstva. Operativni lizing predstavlja promet uslugama, pri čemu sredstvo ostaje u bilansnoj evidenciji zakupodavca, te u ovom slučaju zakupodavac vrši njegovu amortizaciju. Shodno tome, stavovi za knjiženje jednih i drugih poslovnih promjena su potpuno različiti, kao što smo pokazali u trećem dijelu rada.

Treba napomenuti da lizing posao ima i prednosti i nedostataka, kako za zakupodavca, tako i za zakupca. U radu smo naveli neke od njih, a ovdje ćemo napomenuti, da prilikom donošenja odluke da li nabavku nekog sredstva finansirati putem lizinga, kredita ili na neki drugi način, treba uzeti u obzir niz parametara. Jedan od njih je cijena svakog od alternativnih izvora finansiranja (kamatna stopa). Drugi kriterijum je mogućnost dobijanja nekog izvora finansiranja. Vrlo važan kriterijum je i tehnološko zastarijevanje sredstva, koji će opredijeliti da li će se sredstvo kupiti ili zakupiti i sl. Lizing posao može biti skuplji način finansiranja, ali može biti dobar način zaštite zakupca od rizika tehnološkog zastarijevanja sredstva ili rizika pronalazačenja njegovog alternativnog korištenja, nakon što mu više nije potrebno. Takođe, ne zahtijeva učešće garanta ili žiranta, a i predstavlja dobar način poboljšanja slike likvidnosti. Zbog ovih, ali i mnogih drugih osobina, veliki broj klijenata lizing kompanija je prepoznao lizing poslove kao dobru poslovnu alternativu.

Naposlijetku, treba konstatovati i to da su u toku izmjene Međunarodnog računovodstvenog standarda 17 – Lizing. Nastojanja idu u tom smjeru da se sa računovodstvenog aspekta izjednači treman operativnog i finansijskog lizinga, kada je u pitanju njihovo računovodstveno obuhvatanje u knjigama zakupca, odnosno, prema izmjenama i operativni lizig bi trebalo da bude obuhvaćen u računovodstvenoj evidenciji zakupca, za razliku od dosadašnje prakse.

Summary

Operating by leasing exists for a long period of time. Some sources claim that this method of business financing has existed for 4000 years (that means that primary forms have appeared about 2000 BC), but it is certain that the leasing, as we know it, began to develop at the beginning of the twentieth century. From that period until now, leasing has become an important method of financing, so there is almost no item or service that is not available through leasing. This is supported by the existence of specialized companies for sale and rent through lease, considerable number of detailed tax and accounting regulations governing this area, and a large number of different types and forms of leasing. The most common classification of leasing contracts is by classifying them on operating leases and finance leases. These two leases are substantially different, which has implications on their tax and accounting treatment. In Republic of Srpska and in Bosnia and Herzegovina, leasing also has an important place as a source of funding for companies and households. Although, perhaps the most expensive method of financing, leasing has advantages that influence the user to select this source before any other during the acquisition of assets.

Key words: operating leases, finance leases, tax and accounting treatment Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina.

IZVORI

1. Grupa autora, "Komentar Zakona o porezu na dodatu vrijednost u BiH", drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Savez računovođa i revizora RS i Finrar d.o.o. Banja Luka, januar 2006. godine
2. Mikerević, prof. dr Dragan J., "Finansijski menadžment", treće izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Ekonomski fakultet i Finrar d.o.o. Banja Luka, 2009. godine
3. Mikerević, prof. dr Dragan J., "Praktični aspekti primjene Zakona o lizingu", časopis "Finrar"
4. Škarić – Jovanović, prof. dr Kata, "Izmene u definiciji fer vrednosti i hijerarhijski nivoi fer vrednosti prema MSFI 13 – Merenje fer vrednosti", časopis "Finrar", 08/11, Banja Luka, 2011. godine
5. Šnjegota, doc. dr Duško, "Primjena MSFI kroz bilansni kontni okvir", Ekonomski fakultet i Finrar d.o.o. Banja Luka, septembar 2010. godine
6. Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja – izmjene u MRS (2005, 2006) Seminarski materijal – KPE: I, II, III dio, Savez računovođa i revizora Republike Srpske
7. Međunarodni računovodstveni standard 17 – Lizing
8. Zakon o lizingu Republike Srpske, "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 70/07.
9. Zakon o obligacionim odnosima, "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 17/93, 3/96, 30/03. i 74/04.
10. Zakon o porezu na dodatu vrijednost BiH, "Službeni glasnik BiH", broj 09/05, 35/05. i 100/08.
11. Zakon o porezu na dobit RS, "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 91/06.
12. Pravilnik o primjeni Zakona o porezu na dobit RS, "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 129/06.
13. www.cbbh.ba
14. www.abrs.ba

⁴⁰ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 17/93, 3/96, 30/03. i 74/04.

⁴¹ "Službeni glasnik BiH", broj 09/05, 35/05. i 100/08.

⁴² "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 91/06.